

Journal of Recreation and Tourism Research

Journal homepage: www.jrtr.org
ISSN:2348-5321

TURİZM İŞLETMELERİNİN FİNANSAL SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bayram AKAY^a   Muhammet Fatih SANCAR^b   Abdullah USLU^c   Birol ÖZTÜRK^d

^aKırklareli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Arş. Gör. Dr. (bayramakay@klu.edu.tr)

^bSiirt Üniversitesi, Siirt MYO, Öğr. Gör. (mf.sancar@hotmail.com)

^cMuğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Fethiye A.S.M.K. MYO, Öğr. Gör. (auslu@mu.edu.tr)

^dMuğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Fethiye A.S.M.K. MYO, Öğr. Gör. (bozturk@mu.edu.tr)

ÖZET

Turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin önemli derecede finansal sorunları vardır. Tüm dünyada ve Türkiye’de turizm işletmelerin finansal problemleri sektördeki işletmelerin ve dolayısıyla sektörün başarısını olumsuz olarak etkilemektedir. Bu araştırmanın amacı; turizm işletmelerinin (konaklama, seyahat, yiyecek içecek, eğlence vb.) finansal sorunlarını tespit etmek ve çözüm önerileri ortaya koymaktır. Bu kapsamda “turizm işletmelerinin finansal sorunlarını nelerdir?” sorusuna cevap aranacak ve çözüm önerileri sunulacaktır. Bu araştırma; turizm işletmelerinin finansal sorunlarının ortaya konması ve buna yönelik çözüm önerileri sunması açısından önem taşımaktadır. Araştırma ikincil veri kaynaklarından elde edilen veriler üzerinden yürütülecek ve verilerin analizi nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yapılacaktır. Sonuç olarak, turizm işletmelerinin finansal sorunlarını değerlendirilecek ve çözüm önerileri ortaya konacaktır.

Anahtar kelimeler: finansal sorunlar, turizm işletmeleri, finansman.

FINANCIAL PROBLEMS OF TOURISM BUSINESSES AND SOLUTION OFFERS

ABSTRACT

There are significant financial problems of businesses operating in the tourism sector. All over the world and in Turkey financial problems of tourism businesses affect negatively the success of the businesses in the sector and hence the sector's success. The purpose of this study: is to detect financial problems of tourism businesses (accommodation, travel, food and drink, entertainment, etc.) and is to put forward solution offers. In this context, the answer will be searched for question of "What are the financial problems of the tourism business?" and solutions will be presented. This research; is important in terms of putting forward the financial problems of the tourism business and providing solution offers for this. Research will be conducted on the data obtained from secondary data sources and, document analysis will be done for data analysis from qualitative research methods. In conclusion, financial problems of tourism businesses will be evaluated and put forward solution offers.

Keywords: financial problems, tourism businesses, financing

GİRİŞ

Turizm işletmelerinin maliyetlerinin büyük kısmını yatırım giderleri oluşturur. Yatırım maliyetleri, işletmenin kurulmasından, fiziki tesislerin yapımına ve işletmenin açılmasına kadar geçen sürede katılan maliyetlerdir (Türksoy, 2007: 109). Turizm işletmelerinin faaliyete geçebilmeleri için sabit yatırımlarını tamamlamış olmaları yeterli değildir. Tesisin faaliyete geçebilmesi için ham ve yardımcı madde satın alınması, işçi çalıştırılması, enerji, yakıt ve su sağlanması, genel yönetim ve satış giderlerini karşılaması ve yeterli stok bulundurması gerekmektedir (Çetin ve Bıtrak, 2009: 131). Turizm işletmelerinin finansal sorunlarının temelinde öz sermaye (yatırım aşamasında) ve işletme sermayelerinin yetersiz oluşu gelmektedir. Öz sermaye yapıları yeterli olmayan işletmeler büyümede ve faaliyetlerini sürdürmede zorluklarla karşılaşmaktadır (Yılmaz, 2005: 11).

Karadeniz (2008) Türk konaklama işletmelerinde sermaye yapısını etkileyen faktörlerin analizi çalışmasında; konaklama işletmelerinin karşılaştıkları en önemli finansal sorunlar sırasıyla yüksek vergi ve harçlar, düşük kar marjı, yüksek üretim maliyetleri ve nakit açığı olduğu belirtmiştir.

Konaklama işletmeleri, büyük miktarda sabit varlığa sahip olan ve bu nedenle daha yatırım aşamasında önemli tutarlarda sermaye gereksinimi duyan işletmelerdir. Sabit giderlerin yüksek oluşu, likidite ve rantabilite açısından sorunlar yaratmaktadır. Bununla beraber konaklama işletmeleri, değişen tüketici davranışları, pazardaki rekabet, tercih ve zevklerin sürekli farklılaşması gibi nedenlerle işletme aşamasında da birçok yenileme, modernizasyon ve stratejik amaçlı birleşme ve satın alma yatırımı gerçekleştirme durumlarıyla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu nedenle konaklama işletmelerinde de gerek yatırım öncesi gerekse yatırım süreci ve sonrasında gerçekleştirilecek yatırımlar için uygun finansal kaynakların bulunması ve sermaye yapısının dizaynı önem kazanmaktadır (Özen ve Kuru, 1998: 112).

TCMB sektör bilançolarından yararlanılarak otel ve lokanta sektörünün 1990-2006 yılları arasındaki konsolide bilanço ve gelir tabloları, varlık yapısı, kaynak yapısı, borçlanmanın vadesi ve türü ayrıntılı olarak incelendiğinde; dönen varlıkların bilanço içindeki ortalama ağırlığı sadece %18,2 gerçekleşirken duran varlıkların bilanço içindeki ortalama ağırlığı %81,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu bulgu turizm sektörünün sabit varlık ağırlıklı bir sektör olduğunu göstermektedir (Karadeniz, 2008: 114).

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, ölçeklerine dayalı olarak finansal açıdan büyük ölçekli firmalara göre daha farklı problemlerle karşılaşmaktadırlar. Söz konusu işletmelerin öz sermayeleri yetersiz olup bankaların kuvvetli teminat talepleri ve bu işletmelerin yetersiz öz kaynaklarından dolayı bankalardan kredi temin etmekte zorluk çekmektedirler. Ayrıca, bu firmaların cirolarının küçüklüğü de düşük kredibiliteye sahip olmalarına yol açmaktadır (Bekçi ve Usul, 2001: 115). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler kredi yoluyla finansman konusunda en çok “teminat gösterememe” sorunuyla karşılaşmakta ve kısa vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla başvuru yaptıkları kredi kuruluşunun kredi verebilmesi için şart koyduğu ipotek veya kefalet koşulunu karşılayamamaktadırlar (Yörük, 2001: 48). Ayrıca, OECD tarafından yapılan araştırmalar, KOBİ’lerin kaynak maliyeti ve finansal yetersizlik konularından büyük ölçekli firmalara göre daha fazla etkilenmekte olduklarını ortaya koymaktadır (Arslan, 2003, 122).

Turizm Yatırımlarına Özgü Finansal Sorunlar

Turizm yatırımı “Turistlerin konaklama, yeme içme, dinlenme ve eğlenme ihtiyaçlarını karşılamaya yarayan tesis, arazi ve teçhizatların bütününe turizm yatırımı” şeklinde tanımlanabilir (Şenel, 2007: 6). Turizm sektöründe yatırım projeleri hazırlanırken yatırımın finansmanı ile ilgili olarak göz önünde tutulması gereken bazı hususları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Altınkalp, 2006: 71-72);

a) Turizm yatırımlarının genel olarak uzun vadeli yatırımlar olduğu kabul edilmektedir. Özellikle konaklama tesisi yatırımlarında toplam sabit varlıklar için yapılan yatırım harcaması, kurulması düşünülen tesisin ekonomik ömrü içinde geri dönmüş olmalıdır.

b) Sabit varlıkların ekonomik ömrü içinde ortaya çıkabilecek her türlü sosyo-ekonomik dalgalanmalarda bile, belirli bir güvenlik marjı sağlayabilmek için gayrimenkul vergisi, sigorta, faiz giderleri, kredilerin anapara ödemeleri, zorunlu sermaye artırımı gibi unsurlardan oluşan toplam sabit maliyetler sınırlandırılmalıdır.

Turizm sektöründe kişisel yatırımcılar için, işletme gelirlerinin dışında herhangi bir fon kaynağı mevcut olmadığı söylenebilir. Konaklama tesisleri, normal olarak işletme sermayesine sahiptir. Konaklama tesislerinde, birikmiş amortismanların finansmanında kullanılmasından kaçınılmalıdır. Ödeme gücü veya gelirlerin azalması halinde geçici banka kredilerinden faydalanma olanağı yok sayılmalıdır, çünkü konaklama tesisleri özel

borçlanmalar için teminat olarak gösterebilecek serbest varlıklara sahip değildirler (Olalu, Korzay, 1993:131)

c) Sağlıklı bir turizm yatırım projesi toplam borcun % 9'unu aşmayacak şekilde faiz ve borç itfa işlerini giderleri de dâhil olmak üzere, projenin geçek toplam maliyetinin % 50'sine kadar olan ipotekli kredi şeklindeki borçlanmaları karşılayabilir. Bu oran, işletme gelirlerinin ipotekli borçların anapara ve faiz ödemelerinin en az iki katı olması gerektiğini ifade eder.

İŞLETME SERMAYESİ FİNANSMANI

İşletme sermayesi yönetiminde, dönen varlık yatırım tutarı belirlendikten sonra bunların finansmanında kullanılacak kısa ve uzun vadeli kaynak bileşiminin ne olacağına karar verilmelidir. Dönen varlıkların finansmanında ilke olarak borç kullanılır. Borçlar vadelerine göre kısa ve uzun vadeli olmak üzere ikiye ayrılır. İşletme sermayesi finansmanında daha çok kısa vadeli borç kaynakları üzerinde durulur (Dağlı, 2004:183).

İşletme sermayesinin finanse edilmesi, işletmelerin finans politikasının bir parçası olarak nitelendirilir ve uzun vadeli finansman politikası ile iç içedir. İşletme sermayesi finansman politikası belirlenirken işletme değerinin artırılması düşünülmekte; doğal olarak da finansman politikasında yapılacak değişikliklerin işletmenin değerini artırması beklenmektedir (Erdoğan, 2008:141).

İşletme Sermayesinin Finansman Kaynakları

İşletme sermayesi finansman kaynakları işletme içi ve işletme dışı finansman kaynaklarıdır.

İşletme Sermayesinin iç kaynaklarla finansmanı: birincisi; karlarla finansmandır. Belirli bir dönemde elde edilen kâr düzeyi işletmelerde, işletme sermayesi finansmanı ihtiyacının giderilmesinde en önemli kaynaktır (Büker,1988:221). İkincisi amortismanlarla finansmandır. Amortisman, nakit çıkışına neden olmayan (nakit çıkışı gerektirmeyen) bir giderdir. Bu da işletmede amortisman tutarı kadar bir nakit tasarrufuna neden olur. Böylelikle işletme sermayesinin bir kısmı bu yolla finanse edilecektir (Kıracı, 2000: 39). Sonuncu finansman kaynağı ise; nakit akımının hızlandırılmasıdır. Nakit akımı ne kadar hızlı olursa işletme o kadar çok fon yaratmış görünür. Nakit akımının kısa ya da uzun süreli olması da işletme sermayesini etkilemektedir. Nakit akımlarının hızlandırılması kaynaklardan tasarruf yoluyla işletmede kârlılığın artmasına olumlu katkı da sağlayacaktır. Nakit ile başlayan ve nakit ile sona eren süreç ne kadar kısa olursa, ihtiyaç duyulan sermaye miktarı da o kadar az olacaktır (Aksoy ve Yalçın, 2008: 37).

İşletme Sermayesinin Dış Kaynaklar ile Finansmanı: İşletmeler, sadece ortakların koyduğu sermaye ve dağıtılmayan kârlardan oluşan öz kaynaklarla hızlı bir büyümeyi genellikle başaramazlar. Bundan dolayı işletmeler, çeşitli finans kurumlarından borçlanma ya da tahvil çıkarma yolu ile işletme dışı tasarruf kaynaklarına başvurmak zorunda kalırlar Firmaların, işletme dışındaki kişi ya da kurumlardan, faiz karşılığında belli bir süre kullanıp geri ödemek üzere aldıkları fonlar işletme dışı kaynaklardır. İşletme dışı finansman kaynakları; kısa, orta ve uzun vadeli finansman kaynaklarından oluşur (Tecer, 1980:13). Bu kaynaklar; mali sistemden sağlanan fonlar, (banka ve ÖFK kredileri, finansal kiralama, faktoring, sermaye piyasasından sağlanan fonlar vb.) senetli ve/veya senetsiz ticari borçlar, ortaklara ve/veya iştiraklere borçlar ve kamu destekleridir (Çatalbaş ve Çatalbaş, 2008: 6).

Yapılan çalışmalar KOBİ'lerin çok büyük bir bölümünün ihtiyaç duyduğu işletme sermayesini genellikle öz kaynaklarla karşıladığını ve ticari borçlanmanın yanında zorda olsa kısa vadeli banka kredisi kullandıklarını göstermektedir. Ekonominin %99,5'ini oluşturan KOBİ'lerin kredilerden aldıkları payın %4-5 dolaylarında olması ve daha da önemlisi büyüme yatırımlarının finansmanı için kaynak bulmada mevcut finansman yöntemlerinden yararlanamadıkları uzun vadeli kredi temin edemedikleri, Leasing yönteminden çok az yararlanmaktadır. Faktoring yöntemine hiç başvurmadıkları ve sermaye piyasasından kaynak konusunda yararlanmadıkları yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur (Özdoğan, 2001: 128-129). Başka bir araştırmaya göre; KOBİ'lerin işe başlarken gerekli olan sermayeyi kendi öz sermayesi ile işe başlayan girişimciler örneklemin %30,63'unu oluştururken bu grubu %27,03 ile ortak olarak girişimde bulunan firmalar takip etmektedir. Kredi olarak işe başlayan firmalar örneklemin sadece %20,72'sini temsil ederken aile işletmesini devam ettirenlerin oranı %18,92 dir (Arslan, 2001: 127).

İşletmelerinin mevcut faaliyetlerinin finansmanında ise; en fazla sırasıyla alıkonan karlardan, banka kredilerinden ve satıcı kredilerinden yararlandıkları belirlenmiştir. Dolayısıyla işletmelerinin çalışma sermayesi gereksinimlerini öncelikle iç fonlarla karşıladıklarını daha sonra yabancı kaynaklara yönediklerini söylemek mümkündür (Karadeniz, 2008: 205).

TURİZME FİNANSMAN SAĞLAYAN YABANCI KURULUŞLAR

Turizm yatırımları için dış kredi verebilecek kuruluşlar ve kredilendirme ilkeleri aşağıdaki gibidir (Özen, 1998: 34).

1. Dünya Bankası

Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD) olarak da adlandırılan banka borç verme, ortaklığa katılma, teminat verme, teknik yardım şeklinde turizm sektörüne destek vermektedir. Banka beş yılı ödemesiz olup vadesi 15-20 yıl olan sadece alt yapı yatırımlarına kredi vermektedir.

2. Uluslararası Finans Kurumu

IFC Dünya Bankası'nın yasal ve mali olarak bağımsız bir üyesidir. Kuruluş öz kaynağa katılma, kredi, ticari bankalarla birlikte sendikasyon kredisi şeklinde finansman olanakları sağlamaktadır. Tahsis edilen kredi tutarı proje yatırım maliyetinin yüzde 25'ine kadar, genişleme ve yenileme yatırımlarının ise yüzde 40'ına kadar çıkabilmektedir. Aynı zamanda kurum, teknik ve finansal danışmanlık hizmeti de sunmaktadır. Turizm projelerine verilen kredilerin vadesi genellikle 12 yıl olup bazı özel hallerde bu süre uzatılabilmektedir.

3. Avrupa Yatırım Bankası

Avrupa Birliği üyesi ülkelerinden oluşan Avrupa Bankası sermaye piyasalarına ya da kendi öz kaynaklarına başvurmak şartıyla, kar amacı gütmeksizin dengeli gelişmeye yardımcı olmak üzere, ekonominin bütün sektörlerinde projelerin finansmanına kolaylık sağlamaktadır. Avrupa Yatırım Bankası'nın kredi koşulları şöyledir;

- Net sabit kıymetlerin tutarı 93 milyon dolardan daha az olmalı,
- Toplam yatırım tutarı 25 milyon doları aşmamalı,
- Çalışanların sayısı 500'den az olmalı,
- Toplam yatırımın en fazla yüzde 50'sinin finansmanı sağlanabilmektedir,
- Banka kredileri üç yıla kadar ödemesiz dönem dâhil 5-8 yıl vadeli olarak tahsis edilmektedir.
- Yatırım ülke içinde yapılmalıdır,
- Yatırımın çevreye saygılı olması talep edilmektedir.

4. AB Mali Fonları

AB'nin Yeni Akdeniz Programı'ndan hükümet düzeyinde mali yardımlar ya da projelerin kabulü şeklinde yararlanılabilir. Ekonomik yardımlardan çok düşük pay alan Türkiye'de iş adamlarının bu

fonlardan nasıl yararlanacaklarını bilmeleri AB'ye uyum sürecinde büyük önem taşımaktadır. AB, Türkiye'de, iş ortaklığının kurulmasından önceki faaliyetlere kadar fon sağlamaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin tekstil ve turizm sektöründe ileri olduğu düşünüldüğü için, bu sektörlerle daha az kaynak ayrılmaktadır (Özen ve Kuru, 1998: 34).

5. KOBİ Kredisi (Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW))

Amacı, özel sektöre ait imalat sanayi, tarıma dayalı sanayi, turizm ve hizmetler sektöründe faaliyet gösteren firmaların sabit sermaye yatırımları ve işletme sermayesi gereksinimlerini finanse etmektir. Kredi Miktarı: 21 milyon Euro. KOBİ'lerin çalışan sayılarının 150 kişinin altında olması gerekmektedir (Doğan, 2007: 69-70).

6. Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası Kredisi

Amacı, özel sektörün sanayi ve turizm sektöründeki sabit sermaye yatırımlarını finanse etmektir. Kaynak Miktarı: 200 milyon Euro. Kredi ile yatırımların azami % 50' si finanse edilebiliyor, yatırım tutarının 20 milyon Euro' nun altında olması gerekiyor ve krediden azami tahsis 10 milyon Euro olarak belirlenmiştir (Doğan, 2007: 69-70).

TURİZMDE FİNANSMAN TEKNİKLERİ

1. Franchising

Franchising, birbirinden bağımsız iki taraf arasında meydana getirilen sözleşmesel bir ilişkidir. Franchising, sistemin yaratılma ve ilk uygulama yeri olan A.B.D' de başlamıştır. Turizm açısından ele alındığında, Sektörde başarılı olan bir otel zinciri ile yeni tesis edilen bir otel işletmesi arasında bir imtiyaz sözleşmesi imzalanır. Bu sözleşme ile yeni işletmenin sözleşmesi şartlarında yer alan birtakım yükümlülükleri yerine getirmesiyle birlikte imtiyaz veren işletmenin sahip olduğu teknik bilgi birikimi, yönetim becerisi, pazarlama gibi üstünlüklerinden yararlanma imkanı doğmuştur (Poyraz, 2000: 50-52).

2. Leasing

Bu kiralama, kiralayan tarafından kiraya verilmek amacı ile satın alınan malın fiyatını ve fiyatı etkileyen diğer maliyet unsurlarının tümünü, kiracının kiralayana ödemek zorunda olduğu, tamamıyla ödenmiş bir kiralama şeklidir (Usta, 2011; 204).

3. Faktöring

Faktöring kısaca belli bir iskonto karşılığında ticari alacakların satılması esasına dayanan kısa vadeli finansman tekniği olarak tanımlanmaktadır (Soufani, 2001: 37).

4. Forfaiting

Bir finansman tekniği olarak forfaiting, genellikle orta ve uzun vadeli ihracat işlemlerinden doğan ve bir banka tarafından güvenceye alınmış vadeli alacak haklarının, ihracatçıya rücu edilmeksizin iskonto edilerek satılması işlemidir (Usta, 2011; 229). Ayrıca kısa vadeli ticari krediler, condominium, ipotek kredileri ve öz kaynaklar diğer finansman kaynaklarıdır.

TURİZMDE FİNANSAL YAPILANMA

Turizm kontrol edilebilen ve kontrol edilemeyen risklerin yoğun olarak üretildiği bir endüstridir. Herhangi bir ülkede yaşanan terör ya da doğal afet o ülkenin turizm endüstrisini Türkiye’de olduğu gibi olumsuz şekilde etkiler. Diğer taraftan küresel bir endüstri olması nedeniyle turizm uluslararası nakit ve fon akışının yoğun olarak yaşandığı bir endüstridir. Bu nedenle farklı ülkelerde bütünleşen şirketler bazı finansal risklerle karşı karşıyadırlar. Ayrıca uluslararası turizm endüstrisinde döviz yönetimi şirketler açısından çok önemli bir konudur (Witt, 1995; 110).

Şirketlerin karlılıkları ve yatırım kararları ne kadar başarılı olursa olsun, finansman kararlarının yanlış ya da yetersiz olması durumunda beklenen verim sağlanamayabilir. Bu nedenle turizm endüstrisindeki bütünleşmelerle ilgili finansal politikalar yanında para ve döviz yönetimiyle ilgili finansal politikalarda önem taşır. WTO’nun 2001 yılında yayınlanan raporuna göre uluslar arası turizm endüstrisini değişime zorlayan yedi etkenden birisi para yönetimidir. WTO raporuna göre çok uluslu şirketler, gelecekte nakit akışı yaratmadaki yetenekleriyle değerlendirileceklerdir. Ayrıca yine WTO raporunda bilişim teknolojilerinin turizm endüstrisinden hızlı gelişmesi nedeniyle şirket finansal yapılarının güçlü olması gerekliliği üzerinde durulmuştur (Sezgin, 2004; 143).

TURİZMDE RİSK YÖNETİMİ

Risk yönetimi, şirket ya da kuruluşların karşılaşılabilecekleri olası kayıpların değerlendirilmesi ve bu kayıplara karşı geliştirilen yöntemlerin sistematik olarak tanımlanması ve analiz edilmesidir (Williams, 1998; 23).

İşletmeler günümüze kadar risk yönetiminde sigorta kavramını ön plana çıkarmışlar ve ortaya çıkabilecek maddi zararları parasal anlamda gidermeyi yeterli görmüşlerdir. Ancak uluslar arası işletmelerde döviz kuru ve faiz oranı gibi temel unsurlarla ilgili finans alanında çalışmalar yapılması gerekmektedir (Usta, 2011; 265).

Dünyada veya yatırımın yapıldığı ülkede oluşan siyasi bunalımlar ve ekonomik krizler belirsizlik unsuru oluştururlar ve yatırım kararlarını etkilerler. Siyasi otoritedeki istikrarsızlık finans piyasalarını

etkileyecektir. Politik risk, piyasa riskiyle doğrudan ilişkilidir. Çokuluslu şirketlerin yöneticileri politik risk ve nedenleri konusunda endişe duyarlar. Örneğin Libya’da devrim hükümetinin iktidara gelmesi Amerikan petrol yatırımlarını durdurdu. Yabancı bir yatırımdaki politik riskin gerçekte ne olduğu düşünülmelidir. Yabancı hükümetin yatırım yapıldıktan sonra oyunun kurallarını değiştirmesi, yani bir sözden veya bir koşuldan vazgeçmesi yatırımcı için bir tehdittir. Bazı yöneticiler politik riskin kaçınılmaz olduğunu düşünürler. Halbuki, en başarılı çokuluslu şirketler, faaliyetlerini politik riski azaltacak biçimde yapılandırılır (Brealey vd., 2007: 657).

Ortaya çıkabilecek risklerle ilgili çeşitli korunma yöntemleri vardır. Yöntemlerden biri olan netting, netleştirme yoluyla yapılan ödemede, ana şirkete bağlı kuruluşlar arasındaki farklı yabancı parala üzerinden borç ve alacaklar eşitlenir ve sadece kalan miktar transfer edilir (Shapiro, 1994: 330). Diğer bir yöntem olan futures, fiyatı bugünden sabitlenmesi şartıyla belli bir spot ürünün ileri bir tarihte teslim edilmesini ya da teslim alınmasını öngören sözleşmelerin satıldığı organize piyasalarda yapılan işlemlerdir (Chambers, 2007).

SONUÇ

Turizm işletmeleri diğer işletmelere nazaran gerek yatırım ve gerekse işletme aşamalarında sermaye mallarının yoğun bir biçimde kullanımını gerektirmektedir. Turizm sektörünün en önemli yapı taşlarından biri olan konaklama işletmeleri, büyük miktarda sabit varlığa sahip olan ve bu nedenle daha yatırım aşamasında önemli tutarlarda sermaye gereksinimi duyan işletmelerdir. Türkiye’de kurulması düşünülen bir otel işletmesi için satın alınacak arsa, yapılacak bina ve bu binanın donatımı, alınacak makine ve teçhizat vb unsurlarının maliyeti, bilançolarda aktif kıymetlerdeki duran varlıkların %85-90’ına ulaşabilmekte ve bu yatırım harcamaları daha başlangıçta ağır bir finansman yükü teşkil etmektedir.

Yatırımın gerçekleşmesinden sonra ise enerji, bakım-onarım, personel, amortisman, faiz ve benzeri giderlerin kapasite kullanımından bağımsız olarak süreklilik göstermeleri sonucunda sabit giderler toplam işletme giderlerinin %60-70 oranına kadar yaklaşmaktadır. Sabit giderlerin yüksek oluşu, likidite ve rantabilite açısından sorunlar yaratabilmektedir (www.tcmb.gov.tr).

Bir hizmet sektörü olan turizmin, menkul kıymet borsalarından yararlanamama, uygun şartlarda banka kredisi temin edememe, yeni finansman yöntemlerinin bilinerek uygulanamaması gibi finansman sorunları turizm alanında faaliyet gösteren işletmeler için önemli problemlerdir. Tüm

dünyada ve Türkiye’de turizm işletmelerinin finansman problemleri ilgili sektördeki işletmelerin ve dolayısıyla sektörün başarısını olumsuz olarak etkilemektedir. Bu nedenle, son yıllarda, turizm işletmeleri finansman sorunlarının çözümünde diğer kaynaklar yanında, halka açılma yoluyla borsalardan da fon sağlama yoluna gitmektedirler (Sakarya, 2008: 2).

Faizlerin ve enflasyon oranının yüksek olması, döviz kurlarındaki dalgalanmalar, uygulanan ekonomi politikası her sektörün olduğu gibi, turizmin de sürekli finansman sıkıntısı içinde yaşamasına yol açmaktadır. Faiz oranlarının düşmesi de turizmde finansman sorununun çözümlenmesine katkı sağlayamamaktadır. Ayrıca konaklama işletmelerinin en büyük finansal sorunları yetersiz kazançlar, yüksek girdi maliyetleri ve nakit açıkları olarak sıralanabilir.

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişimi, içinde bulunulan ekonomik koşullara bağlı olmakla birlikte bu işletmeler ölçeklerine bağlı olarak büyük işletmelerin karşılaştığı sorunların dışında sorunlarla da karşılaşmaktadırlar. Finansal açıdan küçük ve orta ölçekli işletmeler büyük ölçekli firmalara göre daha fazla likidite sorunu yaşamakta, kar ve nakit akımlarında önemli dalgalanmalar görülmekte ve büyük ölçüde kısa vadeli kaynaklara başvurumaktadırlar (Yücel, 2001: 15).

Türkiye turistik arz verileri bakımından uluslararası turizm talebine hep hedef olmuş bir ülke olmasına rağmen; çoğu turistik bölgelerimizde halen büyük bir yatırım eksikliği bulunmaktadır. Bu açıkları giderebilecek finansal kaynaklarımız oldukça kıttır. Bunun için, her imkânı akıllı bir şekilde değerlendirmek, teşebbüs gücünün yaratıcı kabiliyetinden ve yabancı sermayeden yararlanılabilir (Çeken, 2003: 29).

Turizm işletmeleri finansal sorunlarını aşmada işletme içi ve dışı kaynaklardan fon temin ederek bu sorunların üstesinden gelebilir. İşletme içi kaynak olarak alıkonan karlar, dış kaynaklar olarak; banka kredileri, faktoring, risk sermayesi, leasing, faiz swapı, fortafting ve franchising yöntemlerinden yararlanılabilir.

İşletmelerin faaliyete geçebilmeleri için sabit yatırımlarını tamamlamış olmaları yeterli değildir. Tesisin faaliyete geçebilmesi için ham ve yardımcı madde satın alınması, işçi çalıştırılması, enerji, yakıt ve su sağlanması, genel yönetim ve satış giderlerini karşılaması ve yeterli stok bulundurması gerekmektedir. Bu işlemler işletmelerde işletme sermayesi sorununu ortaya çıkarmaktadırlar. Bunun için işletmelerin yeterli yatırım sermayesi kadar, işletme sermayesine de sahip olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, A. ve Yalçiner, K. (2008). *İşletme Sermayesi Yönetimi*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Altınkalp, B. (2006). “Büyük Ölçekli Otel işletmelerinin Orta ve Uzun Vadeli Fon Temin Sorunu ve Sermaye Piyasalarına Açılma Eğiliminin Analizi” (Akdeniz Bölgesindeki Otel işletmelerine Yönelik Bir Uygulama), *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Arslan, Ö. (2003). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi ve Bazı Finansal Yönetim Uygulamaları, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 2003, s:121-136.
- Bekçi, İ. ve Usul, H. (2001), Göller Bölgesindeki Küçük Ve Orta Boy İşletmelerin Finansal Sorunları Ve Çözüm Yolları, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF*, Y.2001, C.6, S.1, S.111-125.
- Brealey, R. A., Myers, S. C. ve Marcus, A. J. (2001), “*Fundamentals of Corporate Finance*”. Ü. Bozkurt, T. Arıkan ve H. Doğukanlı (çev.), İşletme Finansının Temelleri, McGraw-Hill Inc.
- Büker, S. (1988). *Finansal Yönetim*, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
- Chambers, N. (2007), *Türev Ürünler*, 2. Basım, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Çatalbaş G. K. ve Çatalbaş, E. (2008). Finansman Sorunu Yaşayan Kobi’ler, Basel II ve Bankacılık Sektörü, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 66, 2008, s. 3-13.
- Çeken, H., (2003). Türk Turizmde Yabancı Sermaye Ve Yabancı Sermaye Ortamının İyileştirilmesine Yönelik Öneriler, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Balıkesir.
- Çetin, A. C. ve Bıtrak, İ. A. (2009). Antalya İli Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerinde Finansal Yönetim, İşletme Sermayesi Ve Yatırım Bütçelemesi Uygulamaları, *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1/1, s.119-137.
- Dağlı, H. (2004). *Finansal Yönetim*, Derya Basımevi, Trabzon.
- Doğan, Ş. (2007). Kobi’lerin Avrupa Birliği’ne Uyumunda Finans Problemleri ve Çözüme Yönelik Bir Uygulama, *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*,

- Makine Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erdinç, S. B. (2008). İşletme Sermayesi Yönetiminin Konaklama İşletmeleri Açısından Önemi, 3. *Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi*, Balıkesir.
- Karadeniz, E. (2008). Türk Konaklama İşletmelerinde Sermaye Yapısını Etkileyen Faktörlerin Analizi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, *Basılmamış Doktora Tezi*, Adana.
- Kiracı, M. (2000). İşletmelerin Finansal Başarısızlığında Çalışma Sermayesi Yönetiminin Rolünün Oranlar Yardımı ile Tespiti ve Ampirik Bir Araştırma, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir.
- Olalı, H. ve Korzay, M. (1993). *Otel işletmeciliği*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Özdoğan, O. N. (2001). Alternatif Bir Finansman Aracı Olarak Angel Finanslama Ve Kuşadası'nda Faaliyet Gösteren Kobi'lerin Finanslama Yönelimleri, I. *Ortadoğu Kongresi, Kobi'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları*, Erciyes Üniversitesi Nevşehir İ.İ.B.F, 18-21 Ekim 2001, Nevşehir
- Özen, T. ve Kuru, Ş. (1998). *Turizm Yatırımları*, Özkan Ofset Yayınları, İstanbul.
- Poyraz, E. (2000), Turizm İşletmelerinde Başvurulan Özel Finansman Yöntemlerine Genel Bir Bakış, *Ekonomik Vizyon Dergisi*, sayı 44, s. 50-54.
- Sakarya, Ş. (2008). Turizm İşletmelerinin Finansman Sorunlarının Çözümünde İmkb'nin Rolü: Turizm Sektörü Üzerine Bir İnceleme, Akademik Bakış, *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı:14, Yıl Nisan 2008, ISSN 1964-528X.
- Sektör Bilançoları, *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası*, www.tcmb.gov.tr. Erişim Tarihi:15.04.2011.
- Sezgin, E. (2004), *Bilişim Teknolojileri ve Finansal Yapılanma Sürecinde Turizm Endüstrisi ve Türkiye Turizmi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Shapiro, A. C. (1994), *Foundation of Multinational Financial Management*, Allyn and Bacon Publishing, Boston, USA.
- Soufani, K. (2001), The Role of Factoring in Financing UK SME: A Supply Side Analysis, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol:8, No:1,s:37-46.
- Şenel, S. A. (2007). Turizm Sektöründe Yatırım Kararları, *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi*, Sayı 12 Yıl 9 Haziran 2007, S. 1-12.
- Tecer, M. (1980). *İşletmelerde Sermaye Maliyeti*, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Usta, Ö. (2011), *İşletme Finansı ve Finansal Yönetim*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yücel, T. (2001). Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerde Çalışma Sermayesi Ve Finansal Yönetim Uygulamaları, I. *Ortadoğu Kongresi, Kobi'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları*, Erciyes Üniversitesi Nevşehir İ.İ.B.F, 18-21 Ekim 2001, Nevşehir.
- Türksoy, A. (2007). Konaklama İşletmelerinde Mali Başarısızlığa Yol Açan Etmenler, *Ege Akademik Bakış / Ege Academic Review* 7(1) 2007: 99-115.
- Williams, A. C. (1998), *Risk Management and Insurance*, Boston: Mc Graw-Hill Inc.
- Witt, S. F. (1995), *The Management of International Tourism*, New York: Routledge
- Yılmaz, H. ve Biçen, H. (2005), *Kobilerin Finansman Sorunu Ve Sermaye Piyasası Yoluyla Çözümü*, (http://www.paradoks.org/old/index.php?option=com_content&task=view&id=61&Itemid=11), Erişim Tarihi:15.04.2011.
- Yörük, N. (2001), Kobi'lerin Kredi Yoluyla Finansmanında Karşılaştıkları Sorunlar ve Tokat İlinde Bir Uygulama, I. *Ortadoğu Kongresi, Kobi'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları*, Erciyes Üniversitesi Nevşehir İ.İ.B.F, 18-21 Ekim 2001, s. 47-58.